

ПЕРША КНИГА ПАМ'ЯТІ ЗАГИБЛИМ...

Події 1929-1933 років – ця чи ненайжахливіша соціальна катастрофа минулого століття, що призвела до більших жертв, ніж Перша світова війна. То й була справжня війна радянського режиму проти власного народу, відлуння якої чути й дотепер.

Та постає одне запитання: як же так могло статися, що ці події практично й досі залишаються поза увагою світової громадської думки? На це є головні причини. По-перше, вони аж надто різняться від реалій суспільно-політичного життя західних країн. Саме слово «селянин» чуже й дивне для американця чи англійця; воно нагадує їм далекі краї або давно минулі часи. По-друге, Україна не сприймається західною людиною як повноцінна держава – подібно, скажімо, до Польщі, Угорщини та навіть Литви. Протягом двох століть Україна зображалася на картах тільки як частина Російської імперії або Радянського Союзу. І, нарешті, по-третє – однією з найсерйозніших перешкод на шляху до розуміння тодішніх подій в СРСР була здатність Сталіна та радянських офіційних кіл вправно приховувати й перекручувати дійсність.

Особливо інтенсивно створювався фальшивий образ експлуататора – «куркуль» – заможного, міцного й ненависного, від якого позбавлялися як від ворога партії, прогресу й селянських мас. Насправді ж ця фігура зникла ще до 1918 року, і відтоді словом «куркуль» називали селянина – власника двох-трьох корів або навіть біднішого. Але на час голодомору в селах не залишилося вже й таких.

Про події голодних 1932-1933 рр. написано чимало творів, серед яких і «Марія» Уласа Самчука (автор на фото).

Письменник не міг не говорити про велетенське соціальне горе. Так і з'явилася «Марія» (1933 р.).

Роман-спалах «Марія» – найсенсаційніший з усіх творів Самчука. Цей твір Улас Самчук присвятив «Матерям, що загинули голодною смертю на Україні в роках 1932-1933». У 1933 році на голову українського етносу впало нечуване в історії людства лихоліття, – організований сталінсько-більшовицькою системою СРСР голодомор. Про точну кількість жертв дослідники ведуть підрахунки по-різному, оскільки її встановити неможливо. Загальне число померлих від голоду може сягати 7,5-8 млн. чоловік, близько 3 млн. з яких – діти. Це була перша велика акція етноциду, спрямована саме проти українського народу, бо її географія не обмежувалася лише територією УРСР, а й поширювалася на весь етнічний простір українців у Радянському Союзі.

Катастрофічна кількість загиблих від голоду – це лише один показник досягнутого кампанією етноциду результату. Другий, можливо, набагато жахливіший – це структурні психологічні зміни, які відбулися в станомому хребті української нації, бо ж етноцидіві були піддані всі – і ті, що померли, і ті, що залишилися в живих. Деформації психіки мертвих канули в небуття разом з їхніми виснаженими тілами. Зранена психіка живих при них же і залишалася на все життя. Її ж вони передають своїм нащадкам навіть тоді, коли їм цього не хотілося.

Із 6 років Марія осиротіла, з 9 – по наймах. Але її спрага до життя перемагає. Вона вижила, не дала долі зламати себе. Усе її страдницьке життя письменник порівнює з образом Діви Марії, яка теж була багатотраждальною матір'ю. Натерпілася, наплакалася, вимучилася. Наскрізним мотивом проходить у романі образ Божої Матері.

Пресвята Діва Марія – особлива постать із всесвітньої історії людства і свідомості багатьох поколінь. Не дивно, що свою героїню автор назвав Марією. Ім'я це в давньоєврейській мові означає «піднесення». Таким чином він підкреслив типовість образу Марії, водночас вона є уособленням материнства, основи життя на землі, уособленням самої України.

Не раз вона ще стоїтиме перед дорогим образом, молитиметься і в годину печалі, і в сонячні дні. Весь Маріїн рід розпався остаточно. Найстарший син – Демко – загинув ще в німецькому полоні. Лаврін, наймолодший і найсвідоміший, був репресований як ворог народу. Середульший Максим служив лакеєм у «дворянському присутствії». Руками отаких жорстоких і бездумних вирождів, як він, влада здійснювала жахливу оргію голодомору 33-го. Вмирає від голоду онука Христинка, вішається опухла донька Надія, а батько сам іде вмирати в поле разом зі старим псом. Умирає і Марія – зачинателька роду свого: «...покинута, одинока. Заходяче сонце не забуло Марії, заглянуло до неї і довго цілувало сухе жовте обличчя. Розплющила востаннє очі і всміхнулася. І чим більше западало сонце, тим ширше і ширше відкривалися очі. Повільно наступала ніч... Ніч вічності... Плющатся і грузнуть очі, холонуть засохлі уста, западають груди, серце робить останній удар.

Марії не стало...»

Ця смерть у пору квітучих садів і повного тяжкого місяця сприймається як щось протиприродне, насильницьке, як наслідок колективізації та голодомору, а тому звучить як засторога, попередження про можливість знищення України, символічним втіленням якої є сама Марія. Письменник прагнув викликати спротив такому розвиткові подій, бажання змінити долю працелюбного народу, кинутого в безодню жорстокої голодної смерті на родючій благословенній землі.

Трагічний оптимізм повісті «Марія» став для української душі, для будь-якого читача своєрідним духовним катарсисом, який випростує людину, очищає її від безпам'ятства, зневіри, меншовартості й інших комплексів, закладених століттями бездержавності і тоталітарним режимом.

Мар'яна ЗЕЛІНОВСЬКА,
студентка I курсу факультету «Менеджмент та політико-інформаційна діяльність» Національного університету «Острозька академія».